

Hauteskunde-kanpaina honen erdi-erdian gaude, eta ez dago emaitzen analisi erabatekorik egiterik. Baina, hala ere, datu batek egin dit dir-dir begietan eta ez dut uste, soziologiazko lege guztiak apurtuz, ezer asko aldatuko denik bere funtsean hemendik kanpaina bukatu bitartean.

Datu hori, bere sinpletasunean, hau da, hain zuzen ere: Euskal Sindikatuak (ELA eta LAB) gehiengoa lortu dutela orain artean Euskal Herrian. Konkretuki: % 52,33a.

Datuak, zenbakiak duten hotzean, ez badu gehiegi argitzen, neri zera hauek sorterazi dizkit buruan, datuaren ondorio gisa.

Euskal Herriko langilegoak bertatik eta bertakoen eskutik ikusten duela bere lan-arazoen konponbidea.

Mito hutsa izan daitekeela Estatu mailako hainbat partiduk (langilegoaren ordezkari omen direnak, gainera, horietako batzu) hauteskunde-kanpainak hasten direnean aipatu ohi duten langile etorkinen segragazioa. Ez al daude, bada, hain zuzen ere, langile-klaseetan kokaturik etorkin horietako gehientsuenak?

Euskal Herriko langileak ez duela bere klase-arazoen konponbidea inola ere ikusten kontzertazio sozialaren bidetik, Madrileko Gobernua eta harekin bat datorren UGT aspaldian oihukatzen ari diren bezala. Izan ere, bide honetatik dabilen UGTren pisua % 29,07koa da oraingoz Euskadin.

Hauteskundeok, dena den, orain daude beroenean; emaitzak bere trinkoan sakonki aztertuko dituenik ere izango da, noski, hemendik hilabete batzutura. Bihoaz, hala ere, bapatzen eta apunte gisa, jaso ditudan inpresio pertsonal hauek; ondorio-rik ere atera dezake jadanik norbaitek. ■ *Esteban J. Agirre.*

Katalanaren mugetan: Aran eta "Franja"

Autonomi Estatu honetako hizkuntzen arteko muga geografikoen bi puntutxo aipatu nahi nituzke nota labur honetan. Jakina denez, sarritan edo gehienetan Estatuen mugak eta hizkuntzen barrutiak ez dira osorik bat etortzen. Estatu espainolaren kasuan ezaguna da egoera hori: etxekoa, euskararena, ongi dakigu; katalanarena ere ezaguna edo da (Roselló/Printzerria, 1659), eta, Godoy-k Laranjen gerratean desmoldatutako muga politiko-linguistikoa dago portuguesarentzat (galegoaren eztabaida lusistan edo autonomia linguistikoan, eta desadostasun mugakide txikiagoetan sartu gabe, noski) (Olivença). Horietaz

aritu gabe, liburu eta egunkarietan oraintsu emandako hizkuntz eskualdeak gogoratuko dizkiot irakurleari.

Izenez ez-zez, bisitariz ere hain euskalduna dugun Aran-go bailarako hizkuntz egoera eta katalanaren Mendebaldeko "Franja" deitua dira Estatuko bi Komunitate Autonomotako (Katalunia, Aragoa) hizkuntz politikaren garbitasuna edo azpijokoa argitara ekar dezaketen bi barruti glotogeografiko.

T. Climent-ek argitara-berria du *Realitat lingüística a la Val d'Aran*, bailara hartako hizkuntz soziografia eskainiz. Arandar gehien hizkuntza ez da katalana, kaskoinaren dialekto bat baizik, eta horrek, beste gabe, Generalitat-aren hizkuntz politikari aparteko betekizunak ezartzen zizkion. Katalanaren barnean Barcelonaren zentralismoa salatu ohi bada ere, Aran-go barrutian badirudi borondate eredugarria egon dela, katalana ez zen hizkuntza bati normalizazio-irtenbide bat bilatzeko (nahiz eta horrelakorik bere osoan ezinezkoa izan, Frantziak betiko bere politika daraman bitartean, kaskoinaren lurak han bait daude batez ere).

Aran-en, batez ere Eskolari begira egin da plangintza, baliabide pedagogikoen etxea sortuz, irakasleagoaren erreziklaia Unibertsitatearekin bultzatuz, programakuntz mintegiak eratu, OHOrako gramatikak idatziz, irakur-liburuak argitara emaniez eta hizkuntzari gramatika-araudia finkatuz. Ez da beste gabe berez etorri den zerbait, egitarau baten barnean gidatu dena baizik.

Aranera deituaren kontzientziarik badute hango hiztunek, eta erabileraren aldetik, berriz, arandarretatik % 58,6k bere lehen hizkuntzatzat darabil aranera, gehiengo handia noski, beste % 41,4a gainerako hiruetan banatzen den bitartean (gaztelanidunak % 28,7, katalanak % 8,6, % 4,1 hizkuntz lehentasunik gabeak, % 1 frantsesak). Bestalde, bailaran bizi direnetatik, aranera ulertzen ez dutenak gutxi dira, % 7. Areago oraindik: bailaratarretatik % 80k badu aranera ulertu eta mintzatzeko gaitasun minimo bat.

Hala ere, araneraren etorkizuna ez da guztiz baikorra: oro har, hizkuntza minorizatuen ajeak ispiatzen dira hemen ere (adinak/hizkuntz hautapenak, ogibideak / id.). Baina, esan beharra dago, zenbait zerbitzutakoek portzentaia jaso emanen dute: banka-aseguroetakoek % 71, adibidez. Jakina denez, Aran turismo-hartzailea da, eta kanpotarrok ez diote berariazko hizkuntzari laguntzarik ematen (lagunartean, hizkuntza zabalduenetara lerratzeiko arrisku ikusia).

Araneraren kasuak badu interesik, zeren, dakidanez, kaskoin-okzitanieratan hari bakarrik aitortu bait zaio, orain arte,

bizitza ofizialik azken urteotan, eta oinarri soziolinguistiko horrekin normalizazio-saioaldi on bat egin lezake okzitanierak haran eder hartan, barruti geografiko askoz zabalagotan ekin aurretik.

Kataluniaren barnean hizkuntzaz bestelakoa den honen parean, ordea, Printzerriak badu kontrakorik ere: Mendebaldeko Zirrina (Fanja de Ponent deitua). Katalanak Aragoan duen eskualdea da hau. Katalantzaleek ez dute ahantzi nahi mintzairaz beren hizkuntzarena duten eskualde hau. Hizkuntzari bere osotasun geografikoa ere zaindu egin nahi diote.

Katalanaren II. Kongresuan (1986), Histori Sailean bederen, eman zitzaion lekurik kezka eta ardura honi, eta orain berrikitan, La Llitera eskualdean euskarri sozial berriak eman nahi zaizkio arriskuan sumatzen den hizkuntzari. Eratu da "Associació de Consells de la Franja de Ponent", eta egin du bere lehen Batzarrea, herri guztietako elkarteak bilduz. Elkartuta aurre egingo diote batez ere herri handietan erasoan datorren gaztelaniari (Benavarri, Tamarit, Fraga). Haurrentzat jakintzagai hautagarria da katalana eskoletan, baina jendearen kontzientzia eskasak ez du Aragoako diputaziotik datorren laguntzari berari ere probetxu onik ateratzeko lain indar. Tamala da, Aranen aranerarentzat egin ahal izan dena, katalanaren beste muga honetan hain zaila gertatzea. Oraingoz, behintzat. ■ *Joseba Intxausti.*

PNV/EA

EAJ/PNV eten egin da. Uste dut, kanpotik ikusita, hobe izan dela. Zergatik? Ez dakit, inpresio hutsa da eta analisi baterako horixe da okerrena.

Moralki, gutxienez, hobe. Zeren eta, gizalege mailan, gizalege-faltaren mailan alegia, bazterrotan ez da gogoratzen aspaldian eztabaida politiko penagarriagorik ikusi izana, mota guztietako bajeza guztietan.

Politikoki, hobe? Inork ezer irabazi duenik, irabazi, oraingoz behintzat ez da ikusten. Ez Alderdiak berak, ez Euskal Herriak. Alde horretatik negatiboa izan da guztientzat. Gauzak aspaldian zeuden bezala, halere, eteteak zirudien hoberena, eta hala adierazi dute alderdi biek. Badirudi, beraz, orain biak hobeto daudela, bakoitzak bere bidea egiteko.